

Saannaa Dawuda wo keree

*Wee w'a Goliyati gagaŋa gbo
ni so kagereŋe ni*

L'histoire du roi David en langue mamara du Mali

Saannaa
Dawuda
wo keree

*Wee w'a Goliyati gagana gbo
ni so kagereŋe ni*

L'histoire du roi David

*C'est lui qui a tué le géant Goliath
avec une fronde*

Traduit en langue mamara (minyanka) du Mali

Église Chrétienne Évangélique
BP 19 Koutiala, République du Mali

Nos remerciements à Global Recordings Network
pour leurs dessins.

Les illustrations sont utilisées avec la permission
de Global Recordings Network.

1ère édition en langue mamara 200 exemplaires

© 2013 Église Chrétienne Évangélique du Mali
BP 19 Koutiala
République du Mali

Jomɔ pu tataya

Soli ya se ta Amaleki shi wu na	1
Kile ya she Saannaa Sɔli ni	1
Samuweli ya Dawuda tire na pye saan	4
Goliyati ya funbɛɛnrɛ leɲɛ Izirayeli nagoo pu ni	6
Dawuda to w'a wu tun kashen ki xuu wu ni	7
Dawuda ya jo na wee na zhe Filisite shen wu ɲuɲɔ cirri kashen sige ki ni	8
Sɔ ni publiin ye ni Dawuda ya she Filisite shen wu ɲuɲɔ cɪri	10
Zhonatan ni Dawuda ya napɛɛge leɲɛ	12
Soli ya ɲɛpɛɛn lɔ ni dawuda ni	12
Zhonatan ya jo na Sɔli ganha bu Dawuda gbo we	13
Dawuda ya paa sho Sɔli na	14
Mikayeli ya Dawuda ɲuɲɔ wolo	14
Soli ya kari Dawuda feni Arama kulo li ni	16
Soli ya Zhonatan fanha Dawuda keree na	17
Soli xu keree	17
Dawuda ya Zheruzalemu kulo li co	18
Tɛhene Baa Kile ya ɲɔmɛɛ lɔ Dawuda mu	19
Dawuda ya Tehene Baa Kile shaari	20
Dawuda ni cee wa keree	22
Kile ya wu tudunmɔ Natan tun Dawuda mu	25
Adonizha funɲɔ kaa saanra ti keree na	27
Solomani kabanugo sheɛn wo nibyegee	27

Sɔli ya se ta Amaleki shi wu na

(1 Samuweli kuugoo 15:1-3, 7-9)

Caŋa ka a Samuweli di ba Sɔli pye: «Go ne Tehene Baa Kile bi tun ne she mu tire na pye wu wo sipyii pu wo saan, pee piimu pu ne Izirayeli nagoo pu ge. Ayiwa, niwegee shan nime ni Tehene Baa Kile wo jomɔ pu ni. Yemu Kashen keye yi Kafɔ Tehene Baa Kile ya jo ge, yee yi wa me: «Lemu Amaleki shi w'a pye Izirayeli nagoo pu na ge, n'a da li foo tɔ pu mu. Tuun wemu ni Izirayeli nagoo p'a foro Misira fiige ki ni na ma ge, w'a pa pu koo pari. Ayiwa, she nime Amaleki shi sheen pu feni, m'a she pu ni pu keŋe yaŋmuyɔ yi beeri kyeeɗi feefe. Ma ganha bu da zhe juɗɗ jaari pu na we. Pu namaa ni pu cee, nohɔpiire ni pubinɗe, niye ni dubyaa ni sikaa, jɔhɔyɔ ni kafaya, yi she yi beeri gbo.» »

Ayiwa a Sɔli di kashen ki ŋmɔ ni Amaleki shi wu ni, na pu gbo ma lo Xhavila kulo li na fo na she no Shuuri tajege ki na, Misira fiige ki Kile-noho ki na. A wu Agagi jii wo co, Amaleki shi wu wo saan we, ga na sipyiire tisara beeri gbo. Ga le beeri funɗɗ ni, Sɔli ni kashenŋmuu pu ya ta Agagi gbo we. Yapɔɔyɔ yemu yi ne nijeye sinme woyo dubyaa ni sikaa ni niye ni dubyapiye yi ni ge, pu ya yee be gbo we. Yaŋmuyɔ yemu beeri yi ne nijeye ge, pu ya yee kyeeɗi we. Yemu yi ne yi ya jɔ we, ni yemu beeri yi ne juɗɗ baa ge, a p'i yee kyeeɗi.

Kile ya she saannaa Sɔli ni

(1 Samuweli kuugoo 15:10-34)

Wee tuun wu ni a Tehene Baa Kile di Samuweli pye: «Ne na Sɔli pye saan li daajeŋe k'a je ne ni, bani w'a juɗɗ nari ne na, wu ya ne jomɔ pu logo we.» A pee jomɔ p'i Samuweli luu yirige, a wu

piige ki beeri pye na Tehene Baa Kile j̄eri. Jimuguro ti na a Samuweli di ba s̄o ȳiri, na gari S̄oli feni. Na wu yaha koo li na, a p'i wu pye: «S̄oli ya kari Karimeli ni, na she beni wa yereṅe wà wemu na da wu funṅo tirige ni wuyɛ kaa ni ge. Lee kadugo t̄aan a wu guri kari Giligali ni.»

Ayiwa, ba Samuweli ya pa she S̄oli ja wɛ, a S̄oli di jo: «Kile wu duba ma mu! Tehene Baa Kile ya yemu beeri jo ge, nɛ yi beeri koo jaari.» Ga a Samuweli di wu pye: «Li bi j̄e mu, dubyaa ni niiye yemu wo mehɛ n'a nuri mɛ ge, kee di j̄e kiike wɛ?» A S̄oli di wu pye: «Amaleki shi sheen pu ȳiri kashenṅmuu p'a ȳiri ni yi ni. Bani p'a yap̄oṅȳo yi beeri nijeye sh̄oṅri, na p'i ba yi pye saraga Tehene Baa Kile, ma Kaf̄o wu mu. Yi saya yi yi ge, wɛe ya yi beeri kyɛgi.»

A Samuweli di din S̄oli na na: «Yere mɛ! Yemu Tehene Baa Kile ya jo nɛ mu nibiige ki ni ge, yere di yee jo ma mu.» A S̄oli di jo: «Yi jo!» A Samuweli di jo: «Tuun wemu ni mu bye noh̄oɛɛ wemu ya shoo wuyɛ ni ge, ta wee tuun wu ni bɛ mu ya pye Izirayeli gbaweye yi beeri juṅoṅ wɛ? Ta Tehene Baa Kile bɛ w'a mu tire na pye Izirayeli wo saan wu wɛ? Tehene Baa Kile ya mu tun, na mu pye na mu wu she ye sipyikuuyo ye beeri kyɛgi laha wà fɛfɛɛ, pee piimu pu j̄e Amaleki shi sheen pu ge, na mu wu she kashen k̄on pu na, m'a pu gbo, m'a pu shi t̄o fɛfɛɛ. Ta di bɛ-ɛ? Ayiwa, ni li j̄e mu, jaha na mu di ya ta Tehene Baa Kile j̄omɛ co-e wɛ? Jaha na mu da gbuoṅi t̄o naafuu na, na kapyebaana pye Tehene Baa Kile jaha t̄aan wɛ?» A S̄oli di Samuweli pye: «Nɛ Tehene Baa Kile jom̄o pu logo dɛ! Koo lemu Tehene Baa Kile ya le nɛ t̄aan ge, lee nɛ jaari. Nɛ Amaleki shi sheen pu beeri gbo, na Agagi co na pa, pu wo saan we. A kashenṅmuu p'i yap̄oṅȳo yi nijeye sh̄oṅri kashen ki yanmuȳo yi ni, na p'i ba yee wolo saraga ma Kaf̄o Tehene Baa Kile wu mu naha Giligali ni.»

Ga a Samuweli di jo:

«Saraya nizogoyo ni saraya yatii be,
ta yee wo keree k'a be Tehene Baa Kile mu
na toro Tehene Baa Kile yepya
wo ɲɔmɛɛcoro tãan?

Bada! Na Tehene Baa Kile ɲɔmɛ co,
Lee ya ye saraga na.

Na maye tirige Tehene Baa Kile mu,
lee ya ye dubyapee sinme na
na pee wolo saraga.

Nakaara baa, ma n'a she le maye ni,
lee ni celobyii beeri wo jurumu
wu beeri wu ɲɛ nigin.

Na maye pele,
lee ni yapɛɛgaan wo jurumu
wu beeri wu ɲɛ nigin.

Ba mu ya she Tehene Baa Kile wo jomɔ pu ni we,
mu Tehene Baa Kile be ya she mu ni.
Mu da ba bye nige saan we.

Ayiwa, a Sɔli di Samuweli pye: «Jurumu ne pye. Ne ta Tehene Baa Kile wo ɲɔmɛɛjogoo ki koro ɲaari we, ne di ya mu be wo jomɔ pu logo we. Bani ne fya sipyii pu na, na pee wo ɲɔmɛ co. N'a ma ɲɛeri nime jo ma ɲɔ maye na m'a na wo jurumu wu yafa na mu, m'a binne she ni na ni, kɔnhɔ di she Tehene Baa Kile pele.» Ga a Samuweli di wu pye: «N'a da guri zhe ni ma ni we. Mu ya she Tehene Baa Kile wo jomɔ pu ni, lee na Tehene Baa Kile be ya she mu ni. Mu da ba bye nige saan Izirayeli shi wu ɲuɲɔ ni we.»

Ba Samuweli ya kadugo le na da da gaanɲi we, a Sɔli di wu co wu fadenɲe ki ɲɔwaɲa ki na, a k'i sheengi. A Samuweli di wu pye: «Tehene Baa Kile be ya Izirayeli wo saanra ti sheengi na wolo mu keɲe ni nijaa, na ti kan fiige ki shen watii mu wemu

ya ye mu na ge. Izirayeli wo Kile nɔɔɔ wo wu da ga kafineye jo we, wu fungɔngɔ di wa figi na ɲeri be we, bani wu ɲe sipiyawyii wu fungɔngɔ k'a figi k'a ɲeri we.»

A Sɔli di jo: «Ne jurumu pye. Ga n'a ma ɲeri jo ma ɲɔ maye na, m'a baraga taha na na na shi sheen pu nɔhɔɛ pee ni Izirayeli ɲaha tãan, m'a binne ni na ni kɔnhɔ di she ma Kafɔ, Tehene Baa Kile wu pele.» Lee funɲɔ ni a Samuweli di guri kari ni Sɔli ni, a Sɔli di she nuguro sin na Tehene Baa Kile pele. Lee kadugo na a Samuweli di jo: «Pa ni Agagi ni na mu, Amaleki shi sheen pu wo saan we.» Ba p'a she Agagi yiri we, a wu fundanga wo di fulo Samuweli na, bani wu bi giin na xu wo zoro wu sanha ya lii wee na. A Samuweli di jo: «Mu wo ɲmɔpara l'a cèe pii buun pu nagoo ni buungana lemu na ge, lee buungana le na mu be wo nu w'a da ba buun mu ni ɲɲaa.» A Samuweli di Agagi gbo Tehene Baa Kile ɲaha tãan Giligali ni. Lee kadugo na a Samuweli di guri kari wu kaban Arama ni, a Sɔli di guri kari wu kaban Gibeya ni, wu wo kulo le. Fo na she Samuweli wo caɲa ɲii li xɔ, wu ya she nige Sɔli yiri we. Samuweli bi mee suu tuun beeri ni Sɔli kaa na. Ga na wu teɲe saanra ti na Izirayeli ɲunɲɔ ni, lee wo daajeɲe bi jé xɔ Tehene Baa Kile ni.

Samuweli ya Dawuda tire na pye saan

(1 Samuweli kuugoo 16:1-13)

A Tehene Baa Kile di Samuweli pye: «Fo tuun weke ni mu di wa da gori yaha da mee suu Sɔli kaa na we? Ta ne she xɔ wu ni jo wu da bye nige saan Izirayeli ɲunɲɔ ni-i we? Ma yene li lɔ m'a li ɲi sinme na, m'a koo lɔ. Betilehemu sheen Izayi puga n'a da ma tun. Wu ja wa ne shɔɔnri lɔ wee di ba bye saan.» A Samuweli di jo: «Dii ne di da já zhe we? Sɔli bu yee logo, go wu da na gbo.» A Tehene Baa Kile di jo: «Nupya wa co m'a se, ma she jo na

saraga m'a pa di ba wolo Tehene Baa Kile mu. M'a she Izayi yiri saraga ki na. M'a yaa na lemu pye ge, ne na ba lee she ma na. Wemu n'a da ba zhe ma na ge, m'a wee tire na mege na.»

Ayiwa, Tehene Baa Kile ya lemu jo ge, a Samuweli di lee pye. Ba w'a no Betilehemu ni we, a kulo li noholee p'i fya na jele, na ba wu juɔɔ ciri, na jo: «Li nidaan na m'a ma wu mu ya?» A Samuweli di jo: «Uun, li nidaan na n'a ma. Saraga n'a ma di ba wolo Tehene Baa Kile mu. Yi yiye pye feefe, y'i ba wu ba binne saraga ki wolo.» A wu Izayi ni wu nagoo pu pye feefe, na pu be yiri saraga ki wolo wu na. Ba p'a no we, a Samuweli di Eliyabu ja na jo wuye funɔ ni na: «Nakaara baa wemu Tehene Baa Kile ya shoonri lo ge, wee niyerege ki wa me wu naha taan.» Ga a Tehene Baa Kile di Samuweli pye: «Ma ganha bu wu wii wu ceepuuro te, kelee wu tɔngɔ ke ni we, ne ta soo we na we. Ne ya keree jate koon ba sipiyawyii je-e we. Kpeenge jena jate sipya ya goon, Tehene Baa Kile di zo jate koon.»

Wee tuun wu ni a Izayi di Aminadabu yiri na wu pa doro Samuweli naha taan. Ga a Samuweli di jo: «We be je Tehene Baa Kile wo nidaan wo wu we.» A Izayi di Shama pye w'a toro, a Samuweli di jo: «We be ya pye Tehene Baa Kile wo nidaan wo wu we.» A Izayi di wu jalaa gbarashuun wu beeri pye p'a toro mu nigin nigin na Samuweli jahagbaa na, a Samuweli di jo: «We wa shishiin ya pye Tehene Baa Kile wo nidaan wo wu we.»

Lee kadugo na a Samuweli di Izayi pye: «Mu wo jalaa pu beeri pu je piiri ya?» A Izayi di wu pye: «Kurogo wo wu w'a kori, ga wee di je yatoonahama ni.» A Samuweli di Izayi pye: «Wa tun she wu yiri, wee w'a da li we, fo wu bu she no naha.» Wee tuun wu ni a Izayi di tuduro tun p'a she wu yiri. Wu bi naaja, wu ceepuuro ti leme d'a no, wu ni ki be d'a no. A Tehene Baa Kile di Samuweli pye: «Yiri m'a we tire, wee wu wa.» A Samuweli di yene li lo, na sinme pu taga wu tire wu jahafee pu niye ni.

Na co kee caṅa ki na, a Tehene Baa Kile wo Munaa l'i digi Dawuda na. Samuweli wi ge, a wee di guri kari Arama ni.

Goliyati ya funbɛnre leŋe Izirayeli nagoo pu ni

(1 Samuweli kuugoo 17:1-11)

Tee la ya pa nɔ, a Filisiti sheen di pu kashenmuu pu keme wá puye na kashen kaa na. A p'i she puye pinne Soko kulo li ni, lee ne Zhuda wo kulo la. A p'i she diin Soko ni Azeka te wu ni, Efezi-Damimu ni. A Sɔli ni Izirayeli wo namaa pu be di puye keme, na she diin Ela wo kpeengboho ki na. Faabobojo y'a bi bye wà. A p'i gbegele kashen ki kaa na ni Filisiti sheen pu ni. Filisiti sheen pu bye kee faabobojo ka jujo ni, Izirayeli nagoo pu be di ne pu jahatii wu ni ka jujo ni, kee kpeengboho k'i ne pu te wu ni.

Ayiwa, a nanmaga ka di ba foro Filisiti sheen pu ni. Wu mege ki bye na Goliyati na yiri Gati kulo li ni. Wu tɔngɔ bye keŋe nii gbaara ni sibiri nii nigin. Dapaa tɔɔɔ nudojo ki bye wu jujo ni, ni dapaa tɔɔɔ fadenje. Yee wo tidugumo pu bi kiloo kelee gbaara (60) xɔ. Dapaa tɔɔɔ ti bi wu shegee ni wu kasaanya ye tɔ, wu d'a dapaa canmi le shan wu kadugo ni. Tinje kemu na gbeeshinme m'a wu gbee wu fakuugo ki migile ge, wu canmi wu katinne li bi kee tinje ka xɔ peere ni. Canmi wu tidugumo pu bye kiloo gbarashuun. Wu nmasiginje ki covɔ wu bi jaari wu jahagbaa na.

Ayiwa, a wee Filisiti shen wu foro yere, na mujuu wá Izirayeli wo kashenmuu pu mu na: «Naha susu kaa na yere yee d'a foro taanni me kashen ki kaa na we? Ne ne Filisiti shen wemu ne wuyɛ mu ge, yee di ne me Sɔli wo kapyebyegee ye. Yi shen nigin wa shɔɔnri, wee di digi pa naha ne yiri. Wu ba ja na na,

na na gbo, wèe na bye yee wo buloo. Ga ne bu já wu na, na wu gbo, yee na bye wèe wo buloo. Yi na da kapyeɛɛ pyi wèe mu.» A Filisiti shen wu jo sanha na: «Ayiwa nɪɲaa kunni, yi bye y'i wa daa yiye na ge, yi ná nigin wa yeege naha sa wù dun.» Ba Sɔli ni Izirayeli nagoo p'a Filisiti shen wu jomɔ pu logo we, a pu jaalaa di yìri, a p'i sii fya xuuni.

Dawuda to w'a wu tun kashen ki xuu wu ni

(1 Samuweli kuugoo 17:12-27)

Zhese wi ge, wee bye Betilehemu ni Zhude fiige ki ni ni wu ja Dawuda ni. Efurate wo koomɔ pu ni w'a bi yìri. Jalaa gbarataanri wu bye wu mu. Sɔli wo tuun w'a pa Zhese ta w'a ɲeri nɔhɔle, wemu ya le saama na ge. Zhese wo jalaa gbarataanri wu ni, taanri wu bye Sɔli wo kashenɲmuu pu ni. Pee bye kashen ki sige ni. Pu meye yi wa ye: Jale wu mege ɲe na Eliyabu, shuun wo wu mege ɲe na Abinadabu, taanri wo wu mege ɲe na Shama. Dawuda wu bye lowege nɔhɔ ke. Na wu nahafee taanri wu yaha Sɔli mu kashenɲmuu li ni, Dawuda bi se Sɔli yìri, na ma Betilehemu ni na wu to wu dubyaa pu naha. Ayiwa lee bi Filisiti shen wu be ta wu na ma na yeree Izirayeli nagoo pu ɲɔ na caɲa caɲa, ɲisɔɔɔɔ ni yakonɔ beeri. A wu lee pye fo na she nɔ cabyaa kelee shisheere (40) na.

Caɲa ka a Zhese di ba wu ja Dawuda wu pye: «Alikama nigaaga bɔɔɔ le lɔ, ni ye buuri ɲuyɔ ke we ni, m'a she yi kan ma nahafee pu mu kashen sige ki ni. Ke nujirigaaga ɲilee ke we, m'a she kee kan pu kashen keɲe ki ɲunɔɔɔ wu mu, m'a ma nahafee pu sicuumɔ ce ma pa jo na mu. Pu ni Sɔli ni Izirayeli namaa pu samaa beeri pu ɲe Ela kpeengbɔhɔ ki na na kashen ɲmuu ni Filisiti sheen ni.»

A Dawuda di ba sɔɔ yiri, na yatɔɔyɔ yi yaha yatɔɔnahama wa mu, na yee yaɓmuyɔ yi lɔ na gaaji ma na jo ba wu to Zhese ya yi jo wu mu we. A wu she nɔ na be ni kashen keɓe ki foroduun ni na se kashen ki na. Pu bi kashen meyrigee waa puyɛ mu. Izirayeli wo kashen keɓe ke ni Filisiti sheen wo kashen keɓe ke, a yee di ba yere yere na saha ni yiye ni kashen ki kaa na. A Dawuda di wu yaɓmuyɔ yi kan tuguro ti kasɛɛge pyevɔɔ wu mu, na baa kari kashen ki sige ki ni, na she wu jahafɛɛ pu shaari. Na wu yaha wu na yu ni pu ni, a Filisiti sheen wo nanmaga k'i foro, Goliyati we, na yiri Gati ni. A wu foro Filisiti sheen pu ni, na guri wu jonumɔ pu feni sanha. A Dawuda di yi logo wu ɲɔ na.

Ba Izirayeli nagoo p'a wu ɲa we, a pu beeri di baa wu ɲaha na, bani pu bi sii keme fya. A p'i ganha na puyɛ pyi: «Y'a we ná we ɲaa we? Izirayeli nagoo pu we ma ba zhehele. Sipya wemu bu já wu na, na wu gbo, saan wu na naafuu nigbɔ kan weefɔɔ mu. Wu na ba wu poro wu kan weefɔɔ mu, na wu to puga ki beeri niɲe wolo munaa pereme pu gan wu ni Izirayeli nagoo pu ni.»

Namaa piimu pu bye Dawuda tãan ge, a Dawuda di pee pye: «Sipya wemu bu já we ná we gbo, na ke shiige ke laha Izirayeli nagoo pu ɲuɲɔ ni, p'a leke pye weefɔɔ mu we? ɲaha we Filisiti shen cekɔnbaa we di ɲɛ w'a ma w'a yu w'a zhaan Kile ɲii wo wu wo kashen keɓe ki ni we?» Yemu pu bi yu ge, a p'i guri yee na wu mu, na jo na wemu bu já wu gbo, na yee yaɓmuyɔ ye saan w'a da gan wufɔɔ mu.

Dawuda ya jo na wee na zhe Filisiti shen wu ɲuɲɔ círi kashen sige ki ni

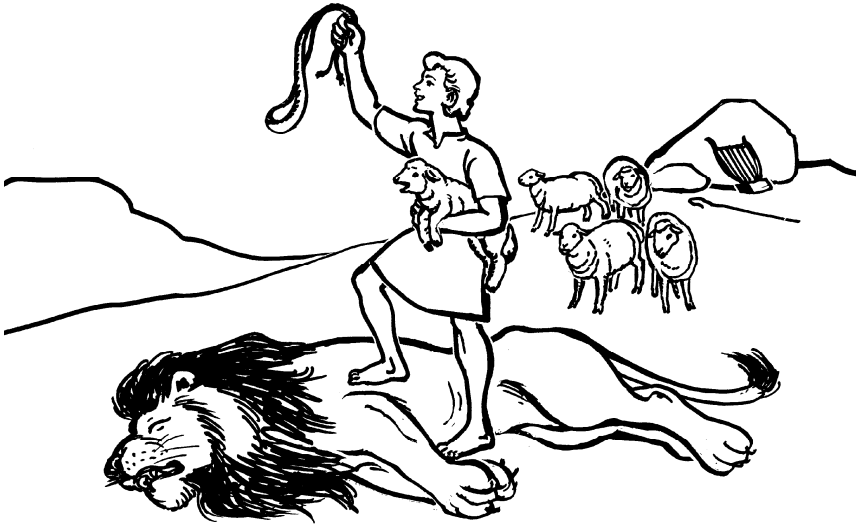
(1 Samuweli kuugoo 17:31-37)

Ayiwa, Dawuda ya yemu jo ge, a p'i she yee jo Sɔli mu. A Sɔli di wa yaha p'a she Dawuda yiri na pa. Ba Dawuda ya pa

nɔ wɛ, na Sɔli pye: «We Filisiti shen we keree ganha bu da wa shishiin jaa yirige wɛ. Ma bulona wu w'a da zhe wu ɲɲɔ cɪri kashen ki na.» A Sɔli di jo: «Mu wa da j'a we Filisiti shen we ɲɲɔ cɪri kashen na-ɛ de! Bani nɔhɔcɛɛ mu wa, wee d'a tee kashenɲmuu na fo wu levere tuun wu ni.»

A Dawuda di Sɔli pye: «Na ma bulona wu yaha wu na wu to wu yatɔɔɔ yi naha, cenri kelee urusi wa bu ba dubya wa co yatɔɔɔ yi ni, ne m'a wu nɔhɔ niine, na wu sa, na yatɔɔɔ ki wolo wu ɲɔ ki ni. Wu bu ɲmahana ɲeri ne feni, ne m'a wu co jo we na, na wu gbo. Ma bulona w'a cenriye ni urusii pu gbo gbogana lemu na ge, we Filisiti shen cekɔnbaa we be na ba bye ba kee ka ɲɛ wɛ. Bani w'a Kile ɲii wo wu wo kashen keɲɛ ki fanha.»

A Dawuda di nɔhɔ jo sanha na: «Tehene Baa Kile wemu w'a ne sho cenri we, ni urusi wu wo kazhinye yi na ge, wee na ba ne sho we Filisiti shen we be na.» Wee tuun wu ni, a Sɔli di Dawuda pye: «Ayiwa, she! Tehene Baa Kile wu pye ni ma ni!»

Sɔ ni publiin ye ni Dawuda ya she Filisiti shen wu ɲuɲɔ círi

(1 Samuweli kuugoo 17:38-51, 55-58)

Ayiwa, a Sɔli di wuye pyaa wo kashen fàya le Dawuda na, na tɔɔɔ ɲudoɲɔ tɔ wu na, na tɔɔɔ fadeɲe le wu na. A Dawuda di Sɔli wo ɲmɔpara li lɔ su wuye na, na fara kashen fadeye yi na. A wu ganha na zhaa di ɲaari wii ni yi ni, ga wu bi ta tee lee na we. A wu Sɔli pye: «Ne da já ɲaari ni ye kashen yagboyo ye ni we, bani ne tee yi na we.» A Dawuda di yi wolo. A Dawuda di wu publiin li lɔ, na kageeniwɔɲɔɲɔ kaguro wa shɔɔnri lɔ loguugo ka ni, na yee le wu yatɔɔnaha-bɔɔɔɔ ki ni, na wu sɔwa wu co wu keɲe ni, na dii Filisiti shen wu na. Ayiwa, a Filisiti shen wu ganha na fuloo jeri jeri Dawuda na, wu ɲmasigiɲe ki covɔɔ wu ɲe wu ɲaha na. A wu Dawuda seeri na wu ta nɔhɔcerɛetiire lemu ya ɲaɲa, li ceepuuro ti leme be d'a ɲɔ ge. Wu ya Dawuda jate yaaga be we. A Filisiti shen wu Dawuda pye: «Wee tuun wu ni mu w'a giin na ponɔ ne ɲe, na ma ni publiin ni ne feni ge?» A wu Dawuda laɲi pu wo yasunyɔ yi mege na. A wu Dawuda pye sanha na: «Fulo naha nime, di ma xaara kan fugba shazheere ni sige naɲa yaaya yi mu.»

A Dawuda di Filisiti shen wu pye: «Mu kunni w'a ma ne feni ni ɲmɔpara, ni ɲmaga, ni canmi ni. Ga Kashen Keye yi Kafɔɔ, Tehene Baa Kile mege na n'a da zhe mu feni, Izirayeli kashen keɲe ki wo Kile we, wee wemu mu ya fanha ge. Nijaa ye pyaa kunni, Tehene Baa Kile w'a da mu le ne keɲe ni, ne ma mu gbo, na mu ɲuɲɔ kɔn. Nijaa ye pyaa n'a da Filisiti sheen wo kashen keɲe ki sipyxuyo yi kan fugba shazheere ni sige naɲa yaaya yi mu. ɲiɲe ki beeri na ba li ce na Kile fanha wo wu ɲe Izirayeli nagoo pu mu. Sipyii piimu beeri nibinnege ki wa naha ge, pee beeri na ba li ce na Tehene Baa Kile w'a se taa kashen ni ɲmɔpara kelee canmi baraga ni we. Bani Tehene Baa Kile wu ɲe ke kashen ke ɲuɲɔɔ. Wu na ba yee le wèe keɲe ni.»

Ba Filisiti shen w'a yiri na ma Dawuda feni we, a Dawuda di baa círi wu na kashen ki kpeenge ki na, na keɓe le wu bɔrɔgo ki funɓo ni, na kageeɓe ka wolo le wu sɔwa wu ni, na Filisiti shen wu peele gbaa le na. A kagereɓe k'i gbaa li firi jé wà. A Goliyati di gurulo, na buri jinɓe ki na.

Ayiwa, A Dawuda di se ta Filisiti shen wu na ni wu sɔ we, ni wu kagereɓe ki ni. A wu wu wá shan, na wu gbo na ta wu ya ñmɔpara lɔ wu feni we. A Dawuda di baa she yere Filisiti shen wu jinɓo ni, na wuyɛ pyaa wo ñmɔpara kɔɔngi wolo li forogo ni, na wu jinɓo kɔn.

Ayiwa ba Filisiti sheen p'a pu wo naɓmaga ki ja k'a xu we, na baa. Tuun wemu ni Sɔli ya Dawuda ja w'a foro na gaɓɓi di zhe Filisiti shen wu jinɓo círi ge, a wu Abunɛeri yege, wu kashen

kenje ki ɲuɲɔfɔ we na: «Abunɛeri, jɔɔ wo ja wu ɲe le levebilere le wɛ?» A Abunɛeri di wu pye: «Ne kaa jo n'a da ga kafineye jo ma mu wɛ, ne wu cɛ wɛ.» A saan wu jo: «Ni li ɲe mu, yegeɲe pye, m'a wu to wu sha cɛ.» Lee wuu na ba Dawuda ya Filisiti shen wu gbo xɔ na guri pa wɛ, a Abunɛeri di gari ni wu ni Sɔli yiri. Filisiti shen wu ɲuɲɔ ki bye wu kenje ni. A Sɔli di Dawuda pye: «Lɛvɔɔ we, jɔɔ wo ja mu di ɲe wɛ?» A Dawuda di wu pye: «Ne ɲe ma bulona Izayi wo ja Betilehemu kulo li ni.»

Zhonatan ni Dawuda ya naɲɛɛge leɲɛ

(1 Samuweli kuugoo 18:1-5)

Tuun wemu ni Sɔli bi Dawuda yegee ge, Sɔli ja Zhonatan bɛ wu bye ni pu ni. Ba Dawuda ya jo xɔ wɛ, a wu keree di Zhonatan zɔ wu ɲi fo xuuni. A Dawuda kaa di daan Zhonatan ni ba wuye pyaa ki ɲe wɛ. A Sɔli di gari ni Dawuda ni wu kaban kee caɲa, wu ya sɔɔ na wu yaha kari wu topuga wɛ.

A Zhonatan di taanɲɛɛge ɲɔmɛɛ lɔ Dawuda mu, bani wu kaa bi dan wu ni ba wuye pyaa ki ɲe wɛ. Fadegbɔhɔ ke ki bye wu na ge, a wu kee wolo kan Dawuda mu, na fara wu tɔɔɔ fadenje ki na, ni wu ɲmɔpara le, ni wu sindaa, ni wu yapɔɔ ki bɛ. Sɔli bu Dawuda yaha kari kashen beeri na, w'a she se ta, a lee di Sɔli pye w'a wu yaha wu kashenɲmuu pu beeri ɲuɲɔ ni. A wu kaa di daan sipyii pu beeri ni, ali Sɔli wo kapyebyii pu bɛ.

Sɔli ya ɲɛɲɛn lɔ ni Dawuda ni

(1 Samuweli kuugoo 18:6-9, 12-16)

Dawuda ya Filisiti shen wu gbo ge, ba kashen kenje k'a pa guri na ma wɛ, a cɛɛ p'i foro Izirayeli nagoo pu wo kulogoo ki beeri ni na she saannaa Sɔli ɲuɲɔ círi. Pu fundanga wuu bi taya ni

kaŋaŋa kpaŋa, na ciire cee, na xhɔnhɔni, na xhugulo. Pee cèe pu bi ciire ti cee na puyɛ ɲɔ shuu na:

«Sɔli ya sipyii kabɔhɔɔ nɪɲehɛɲɛɛ gbo,
a Dawuda di gbo fo sipyii
kabɔhɔɔ kɛlɛɛ nɪɲehɛmɛɛ.»

Kee yogo ke ya ta t̄aan Sɔli mu wɛ. A wu luu di ȳiri fo xuuni. A wu jo: «P'a nɛ pye kabɔhɔɔ nɪɲehɛɲɛɛ, na Dawuda pye kabɔhɔɔ kɛlɛɛ nɪɲehɛɲɛmɛɛ. Li bu doro le t̄aan, go saanra koro li mu l'a ma ge? Na co kee caɲa ki na, a Sɔli di ganha na Dawuda wii ni ɲɛkuunɔ ni.

Sɔli bi fyagi Dawuda jaha na, bani Tɛhɛnɛ Baa Kile bye ni wu ni, ga wu bye nige ni wee Sɔli ni wɛ. Lee na w'a Dawuda laha wuyɛ t̄aan, na wu pye kashɛɲɲmuu kabɔɔfonɔ nigin (1.000) ɲɪɲɔfɔɔ. Kee kashɛn kɛɲɛ ki ba se kashɛn na, Dawuda ma ki jaha co. Dawuda bu kaa lemu bɛɛri ɲɔ wolo, l'a ɲɔ bani Tɛhɛnɛ Baa Kile bye ni wu ni. Sɔli ya Dawuda keree ki bɛɛri jaa ki na ɲɔgi ge, a la di ganha na faraa wu funɲɔ fyaara ti na. Ga Dawuda kaa bi dan Izirayeli nagoo pee ni Zhuda sheɛn pu bɛɛri ni, bani wee wu bi pu jaha conɪ na se kashɛn na tuun bɛɛri ni.

Zhonatan ya jo na Sɔli ganha bu Dawuda gbo wɛ

(1 Samuweli kuugoo 19:1-7)

A Sɔli di ba yi jo wu ja Zhonatan ni wu kapyɛbyii pu bɛɛri mu na wu da Dawuda gbo. Ga Dawuda kaa di bi dan Zhonatan ni fo xuuni. A wu she Dawuda kaala, na wu pye: «Nɛ to Sɔli w'a ma shaa di gbo. Kaseɛge yaha mayɛ na, m'a ba lara xuu wa ni jiga ɲisɔɔgɔ na. Tɛge kemu ni ma da ba she lara ge, nɛ ni na to wu na ba foro zhe w̄a. Nɛ na ba yere wu t̄aan, na jo ni wu ni ma keree na. Wu ba yemu jo ma shizhaa na, nɛ na ba yee jo ma mu.»

Kee caɗa ki jimuguro a Zhonatan di Dawuda mesaɗa jo wu to Sɔli mu, na wu pye: «Saan we, ma ganha bu da kakuuɗo pye ma kapyebye Dawuda na we, bani wu sanha kakuuɗo pye mu na we. W'a kasaɗaɗa nijehenjeɗe pye mu mu. W'a wu munaa li kan na Filisiti shen wu gbo. Kee caɗa Tehene Baa Kile ya kagboɗo pye Izirayeli nagoo pu beeri mu, na se kan pu mu. Muye pyaa ki be ya lee ɗa, a l'i daan be ma ni. ɗaha feni m'a jurumu shaa di bye ni jaagi baa foɗ shishan wo ni we? ɗaha na m'a Dawuda shaa di gbo kanɗo baa we?

A Sɔli di soɗo Zhonatan wo nijoyo yi na, na gaa na: «Tehene Baa Kile ɗii wo wu mege na, Dawuda da gbo we.» Kadugo taan a Zhonatan di ba Dawuda yiri, na yee beeri paari wu mu, na xho, na gari ni wu ni Sɔli yiri. A Dawuda di ganha na wu kapyenjeɗe ki pyi ba wu bi tee na ki pyi we.

Dawuda ya paa sho Sɔli na

(1 Samuweli kuugoo 19:9-10)

Ga a Tehene Baa Kile di ba munaakuuɗo la yaha l'a pa je Sɔli ni. Na wu nideenge yaha wu kaban caɗa ka, wu canmi wu bye wu keɗe ni, Dawuda di je na koni wu kpoɗɗo, a Sɔli di goɗo yiri na ganha na giin wu wu canmi wu taga Dawuda su gbara kasooɗo ki na. Ga a Dawuda di figi foro canmi wu taan, a canmi wu she kasooɗo ki su firi. A Dawuda di baa foro kee caɗa ki piige ki ni, na sho.

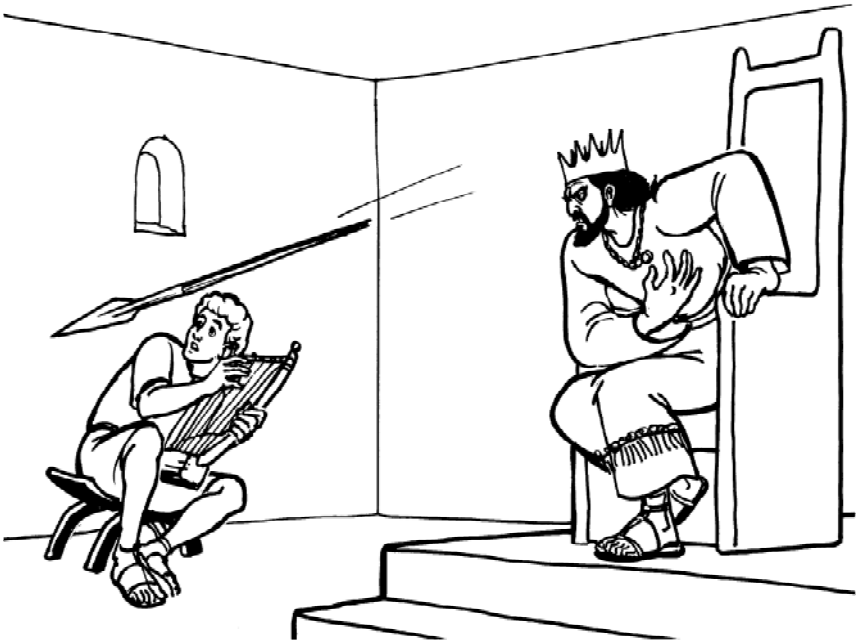
Mikali ya Dawuda ɗuɗo wolo

(1 Samuweli kuugoo 19:11-17)

A Sɔli di sipyii pii yaha kari p'a she Dawuda puga ki kaseege pyi, konho p'i ba wu gbo jimuguro ti na. Ga a Dawuda sho Mikali di wu kaala na wu pye: «Ma bye ma di ya paa ke piige ke ni we, gbo ma je ɗiga na.» A Mikali di Dawuda tege na wu

yeege fenetiri ni, a wu baa gbee, na shɔ. Lee kadugo na, a Mikali di terafimu wu lɔ sinniŋe yasinnege ki na, na sika shiire wo judahaŋa ke ka le wu juŋɔ nɔhɔ ni, na fatɔŋ taga wu tɔ.

Tuun wemu ni Soli ya pa sipyii pii yaha kari Dawuda feni ge, a Mikali di pu pye: «Dawuda ya cuuŋɔ wɛ.» Ga a Soli di pu kuruŋɔ tun sanha na pu she Dawuda ja. A wu pu pye: «Yi she wu ni wu yasinnege ki lɔ yi pa na kan naha, kɔnhɔ di wu gbo!» Ba tudunmɔɔ p'a kuri kari Dawuda feni wu kaban wɛ, na dere she terafimu ta p'a wu sinnege yasinnege ki na, sika shiire wo judahaŋa ke ka d'a le wu juŋɔ nɔhɔ ni. Wee tuun wu ni a Soli di Mikali pye: «Jaha na ma d'a na faanna le faannagana le na wɛ? Jaha na ma d'a na pen wu pye w'a shɔ wɛ?» A Mikali di jo: «W'a jo na nɛ bye nɛ di ya wee yaha wee di da gaŋi we, na wee da nɛ gbo.»

Sɔli ya kari Dawuda feni Arama kulo li ni

(1 Samuweli kuugoo 19:18-24)

Ayiwa, ba Dawuda ya paa shɔ mu wɛ, na gari Samuweli yiri Arama kulo li ni. Sɔli ya lemu beeri pye wu na ge, a wu she yee beeri paari Samuweli mu. Lee kadugo na, a wu ni Samuweli di gari na she diin ni Kile tudunmɔɔ pu ni Nayɔti ni. A p'i she Sɔli pye na Dawuda wa ni Kile tudunmɔɔ pu ni Nayɔti ni Arama kulo li t̄aan.

A Sɔli di pii tun na pu she Dawuda co. A pee di she Kile tudunmɔɔ pu pinnege ki ta ki na Kile tuduro yu, Samuweli d'a pu jaha co. A Kile Munaa di digi Sɔli wo tudunmɔɔ pu be na, a pu be di ganha na Kile tuduro yu. A p'i ba yee jo Sɔli mu, a wu pii be tun kari. Ba pee be ya she nɔ wɛ, na ganha na Kile tuduro yu. A Sɔli di tudunmɔɔ taanri wuu tun kari, a pu be di she nɔ, na ganha na Kile tuduro yu. Wee tuun wu ni a Sɔli ye pyaa di lo na gaanji Arama kulo li ni.

Ba w'a she nɔ Seku wo keenje ki jɔ na wɛ, na yegenɛ pye na: «Mii Samuweli ni Dawuda di jɛ wɛ?» A p'i wu pye: «Pu wa Nayɔti ni Arama kulo li t̄aan.» A wu ganha na gaanji w̄a. Na wu yaha koo li na, a Kile Munaa di digi wu be na, a wu be di jɔ kɔn na Kile tuduro yu na gaanji fo na she nɔ Nayɔti ni Arama t̄aan. A wu be di wu f̄aya wolo ba pu samaa jɛ wɛ, na ganha na Kile tuduro yu Samuweli jaha t̄aan. A wu f̄aya baa wo wu do jije na, na kee caɲa ki beeri pye lee ni, na ba piige ki be pye mu. Lee na p'a yu na: «Ta Sɔli be wu jɛ Kile tudunmɔɔ pu ni ya?»

Sɔli ya Zhonatan fanha

Dawuda keree na

(1 Samuweli kuugoo 20:30-33)

Lee funɗo ni a Sɔli luu di yiri Zhonatan tãan fo xuuni, a wu jo: « Mu Cekuunɗo, ceshiige ja we! Ne go mu wu ne Izayi ja Dawuda wo nanii we? Ta mu ya ce na jo ma ni ma nu wu wo shiige tãan mu w'a yere me we? Bani na wu yaha jii na ke jinge ke na, mu wa da jaha ta we, ma saanra ti be di wa da jaha ta we. Lee wuu na, wa tun she wu feni, p'i she ba ni wu ni, bani w'a yaa na wu gbo.» A Zhonatan di wu to Sɔli pye: «Jaha na ma di da wu gbo we? Leke wu d'a pye we?» Taapile ni a Sɔli di wu canmi wu taga Zhonatan wá di gbo. Wee tuun wu ni a Zhonatan di li ce na wee to w'a li yereɗe fo wu Dawuda gbo.

Sɔli xu keree

(1 Samuweli kuugoo 31:1-6)

Ayiwa, lee bi Filisiti sheen pu be ta p'a kashen yirige Izirayeli nagoo pu feni, a Izirayeli nagoo p'i baa Filisiti sheen pu jaha na. A p'i Izirayeli nagoo nijhemee gbo Giliboxha faaga ki na. A Filisiti sheen p'i daha Sɔli ni wu nagoo pu na. A p'i Sɔli jalaa taanri wu gbo: Zhonatan, ni Abinadabu, ni Malikisuwa. A kashen k'i digi Sɔli na. A Sindaaya fee pii di ba she wu ja na wu ce. A hmaga ka di wu bana fo xuuni. A Sɔli di wu kashen yagboyo yi covɔɔ wu pye: «Ma hmɔpara li kɔɔngi m'a na gbo, kɔnhɔ di ganha ba bye pii cekɔnbaalaa pii mu yaxɔnhɔɗɔ we.» A wu kashenyereye yi loɔɔ wu bye wu ya soɔ na lee pye we, bani wu bi fya xuuni. Wee tuun wu ni a Sɔli yepyaa di wu wo hmɔpara li lo, na wuye yaha to li na. Ba wu kashen yagboyo yi loɔɔ w'a lee ja we, a wu be di wuye yaha to wu wo hmɔpara li junɗo ni, a wu ni Sɔli beeri di xhu. Ayiwa a Sɔli ni wu jalaa taanri we, ni wu kashen yagboyo yi loɔɔ we, ni wu kashenmuu pu samaa beeri di binne xu mu kee caɗa.

Dawuda ya Zheruzalemu kulo li co

(2 Samuweli kuugoo 5:4-10)

Tuun wemu ni Dawuda ya teje saanra ti na ge, wu shi wu bye yee kelee taanri (30). A wu yee kelee shishere pye saanra ti ni (40). Yee gbarashuun ni yeye gbaara w'a pye saanra ti ni Zhuda shi wu puṅṅo ni Eburon kulo li ni, na yee kelee taanri ni taanri (33) pye Zheruzalemu ni Izirayeli ni Zhuda bæeri puṅṅo ni. Cogana lemu na saannaa Dawuda ni wu kashenṅmuu p'a she Zheruzalemu kulo li co ge, lee li wa me. Zhebuse sheen pu bye lee kulo li ni. A p'i shoo Dawuda ni, na wu pye: «Ma tajege wa naha we, bani ali we wo fyenmee ni we wo tɔɔɔ nigin fɛɛ ye na zii mu kuruṅṅo.»

Pu bi giin na Dawuda da ja je wa we. Ga a Dawuda di se ta pu na, na kulo li taceṅṅe ki co. A p'i kee mege le na Dawuda wo kulo. Lee ninunɔ p'a byi na Siyɔn. Kee caṅa Dawuda bi jo: «Ma bu jo m'a se ta Zhebuse sheen pu na, fo ma bu pu logbaga ki kon pu na. A Dawuda di kee taceṅṅe ki neri pye wu wogo, na ki mege le na: «Dawuda wu kulo le.» A wu piyeye ya yereṅṅe na taga ki maha. Xuu wemu mege p'a yiri na Milo ge, na co wee xuu wu na fo na pa kanha ki funṅṅo ki yiri wu ni. A Dawuda di ganha na fanha taa na se naha na. Kashen keye yi Kafɔ Tɛhene Baa Kile bi bye ni wu ni.

Tehene Baa Kile ya jomɛɛ lo Dawuda mu

(2 Samuweli kuugoo 7:1-17)

Ayiwa, ba saannaa Dawuda ya jé wu saannaa puga ki ni wɛ, lee bi Tehene Baa Kile ta w'a wu shɔ wu pɛɛn pu bæeri na, na janiɲɛ kan wu mu. Wee tuun wu ni, a saan wu Kile tudunmɔɔ Natan pye: «Wii dɛ, nɛ na jɛ ke ticeye puga niɲɛɲɛ ke ni, na ta Kile wo kariɲɛɛɛɛ jomɛɛ li wo keshi wu jɛ fàya bugi ye ni.» A Natan di wu pye: «Kaa kaa li jɛ ma funɲɔ ni ge, li pye, bani Tehene Baa Kile wa ni ma ni.»

Ga kee caɲa ki piige ki ni a Tehene Baa Kile di ba Natan pye: «She na kapyebye Dawuda pye na yemu Tehene Baa Kile ya jo ge, yee yi wa mɛ: «Mu wu wa da puga kɔn nɛ mu, nɛ bye kee ni ya? Caɲa kemu nɛ Izirayeli nagoo pu yeege Misira fiige ki ni ge, na co kee caɲa ki na fo na pa nɔ niɲaa na, m'a li cɛ na nɛ sanha jé ja puga ni wɛ. Ga na nɛ yaha lee jara li bæeri na ni pu ni, fàya puga ki bye nɛ tateɛnge. Nɛ tuun wemu bæeri pye na jaari ni Izirayeli nagoo pu ni ge, jɲɲɔfɛɛ piimu nɛ bi shɔɔnri pu ni na pye pu jahagbaacomɔɔ ge, nɛ wee wa pye ja na jo jaha na p'a pye pu ya ta ticeye puga yereɲɛ na mu-i ya?» »

A Tehene Baa Kile di Natan pye sanha na: «Ayiwa nime, she yi jo na kapyebye Dawuda mu na yemu Kashen keye yi Kafɔɔ Tehene Baa Kile w'a jo ge yee yi wa mɛ: «Yatɔɔnahama ni mu bye na yatɔɔɲɔ naha, a nɛ mu shɔɔnri lo na pye na wo sipyii pu wo jɲɲɔfɔɔ, pee piimu pu jɛ Izirayeli nagoo pu ge. Xuu bæeri ni m'a toro ge, nɛ pye ni ma ni ma kapyegeɛ ki bæeri ni. Nɛ ma pɛɛn pu bæeri kɔri laha ma jahagbaa na. Megbɔhɔ fɛɛ piimu pu wa jɲɲɛ ke na ge, n'a da ba ma mɛɛɛ ki pɛle ba pee jɛ wɛ. Nɛ na ba fiige ki teheɲɛɛ wolo na sipyii pu mu, Izirayeli nagoo pee. Pu niye na ba gɛmɛ juri kee ni, p'a bye naha janiɲɛ na,

kaa la shishiin wa da ba funbeenre leŋee pu ni nige naha we, sipyikuuyo be di wa da ba pu kana nige ma na jo ba l'a bi byi taashiine li ni, ni kiirikoon pu wo tuun wu ni we, pee piimu ne bi teŋe pu juŋo ni ge.

Ne na ba ma sho ma peen pu beeri na, na janiŋe kan ma mu. Ne Tehene Baa Kile ya mu pye jo puga kemu n'a da ba gan ma mu ge, kee na ba bye ma kadugo sheen. Ma wo canjii li ba fa, a m'a she binne ni ma sefelee pu ni, ne na ba maye pyaa wo ja wa lo, na wee teŋe saanra ti na na pye ma faara. Ne na ba baraga le wu saanra ti ni xuuni. Wee w'a da ba puga yereŋe ne mege na. Ne na ba baraga le yaha gbee wu saanra koro li ni. Ne na ba bye wu To, w'a bye ne Ja. Wu ba kakuunɔ la pye, ne na watii yaha wee na wu kuu ni kagaanga ni ba to ya wu ja kuuni we. Ga n'a da ga na wo niime wu sho wu na, ba ne wu sho Sali na, na wu kori laha ma jaha taan we. Saanra t'a da ga foro mu wo puga ki ni bada we. Baraga na ba bye yaha ma saanra ti ni fo gbee.» » Lee kadugo na Kile ya lemu beeri she Natan na, na jomɔ pemu beeri jo wu mu ge, a wu she yee beeri paari Dawuda mu.

Dawuda ya Tehene Baa Kile shaari

(2 Samuweli kuugoo 7:18-29; 8:15)

Wee tuun wu ni, a saannaa Dawuda di je, na she diin Tehene Baa Kile jaha taan, na wu pye: «Jaha ne di je fo mu wu na ne lo she no fo pe nomo pe ni we? Jaha ne puga di je we wu Kafɔ Tehene Baa Kile? Lemu beeri mu ya pye ge, mu ya lee beeri ta l'a cere ma nii ni, Tehene Baa Kile, na jibanja keree be jo ma kapyebye wu puga ki shizhaa na. Ta sipyitiime ya yaa ni ke peeŋe ke beeri ni? Yeke ne Dawuda di da ja jo mu mu sanha we? Bani wu Kafɔ Tehene Baa Kile ya wu kapyebye wu ce.

Ma na jo m'a bi jomɛɛ lɔ, lee wuu na m'a kii kagbɔhɔɔ kii pye. Na fara lee na, kee fungɔngɔ k'a bi sii ma mu, a m'a ma kapyebye wu bɛ pye w'a ki cɛ. Can na mu ya sii tii peɛ wu Kafɔ Tɛhɛnɛ Baa Kile. Ma jɔhɔ jɛ wɛ! Kile watii bɛ di jɛ wà mu kadugo na wɛ, ma na jo ba wèe ya tee na yi nuri wu juwegee ki ni wɛ. Ta shi wa wa naha sanha koŋɔ ke na mu Kile yɛ pyaa ya she wemu yeege fiige katii ni, na wu pye ma wo sipyii, na pu mɛgɛ peɛ ba Izirayeli nagoo pu jɛ-ɛ ya? M'a kagbɔhɔɔ pye pu mu, na fyaara kagbɔhɔɔ pye na pu yeege Misira bulooro ti ni, na shi watii ni wu pɛɛɛ yajmuyɔ kori na laha ma sipyii pu nahagbaa na. Ma baraga le Izirayeli nagoo pu ni, kɔnhɔ p'i bye yaha gbee ma wo shi. A mu Tɛhɛnɛ Baa Kile di bye pu Kile.

Ayiwa, nime Tɛhɛnɛ Baa Kile, jomɔ pemu m'a jo ma bulona we ni wu puga ki shizhaa na ge, kori yaha gbee lee jomɛɛ le na. Yemu m'a jo ge, m'a yee koro jaari. Ma mɛgɛ di da beɛ tuun beeri ni fo sipyii p'a yu: «Kashen keye yi Kafɔ Tɛhɛnɛ Baa Kile wu jɛ Izirayeli wo Kile we.» Ma bulona Dawuda bɛ wo puga k'i sii baraga ta ma naha tãan. Bani mu Tɛhɛnɛ Baa Kile, Kashen keye yi Kafɔ, Izirayeli nagoo pu wo Kile we, mu w'a le kaa le she ma bulona wu na, na wu pye na: «Nɛ na ba puga kan ma mu.» Lee l'a ma bulona wu luu waha ke jɛɛɛ ke bye na.

Ayiwa nime, Tɛhɛnɛ Baa Kile, wu Kafɔ we, mu wu jɛ Kile we. Ma jomɔ pu jɛ can. M'a pe saama pe jomɛɛ lɔ ma bulona wu mu. Lee wuu na n'a ma jɛeri jo ma duba ma bulona wu puga ki mu, kɔnhɔ k'i gori yaha gbee ma naha tãan. Bani mu Tɛhɛnɛ Baa Kile yɛ pyaa k'a jo. Mu wo jomɔ pu fanha ni bɛ ma bulona wu puga k'a da ba tɛhɛnɛ baa duba ta.»

Dawuda ya pye Izirayeli nagoo pu beeri wo saan. Wu bi pu kiiri wu tiini na gɔɔn na saha ni can wu ni.

Dawuda ni cee wa keree

(2 Samuweli kuugoo 11:1-17)

Ba yee l'a maha círi we, tuun wemu ni saannaa pu ma se kashen ki na ge, a Dawuda di Zhouabu ni wu kapyebyii, ni Izirayeli wo kashenmuu pu beeri yaha kari kashen na. A p'i she Amɔn nagoo pu kyeege, na she Araba maha, pu kugboɔ le, na diin li ɲɔ na. Ga Dawuda ye pyaa ki ge, wee bi kori Zheruzalemu ni.

Caɲa ka yakonɔ Dawuda ya pa yiri wu tasinnege ni, na dugi na ɲaari ɲaari wu zangaso wu fugba ni. Na wu yaha kataɲa ki na, a wu cee wa ɲa wu na wuri. Wee bi sii ɲɔ. A Dawuda di tudunmɔ yaha she wee cee wu keree yege. A p'i ba wu pye: «Eliyamu poro Batisheba wu ɲe wii, Eti shi shen Uri wo shɔ.» A Dawuda di tuduro yaha p'a she wee cee wu yiri. Lee bi wu

cèe kalèe ta l'a toro wee tuun wu ni, a wu wu fefèere keree jɔ fa. Ayiwa, a wu ba Dawuda kaban. A Dawuda di ba sinne ni wu ni, a wu na kari wu puga. Lee funjɔ ni a cee wu yere yacere na, na tuduro yaha she jo Dawuda mu na: «Ne w'i yere yacere na.» Wee tuun wu ni a Dawuda di tuduro tun Zhouabu mu na: «Eti shi shen Uri yaha pa na mu.» A Zhouabu di Uri yaha she Dawuda yiri. Ba Uri ya nɔ we, a Dawuda di wu yege Zhouabu keree na, ni kashenjmuu pu samaa ni kashen ki be keree na.

Lee kadugo na a Dawuda di wu pye: «She puga, m'a she njmɔ.» A Uri di foro saan wu kaban, a saan wu ma yakanga kan p'a she gan wu mu. Ga a Uri di binne shɔn ni saan wu kapyebyii pu ni saan wu puga ki kujuu li jɔ ki na. Wu ya ta kari wu kaban we. A p'i she Dawuda pye: «Uri ya ta kari wu kaban we.» A Dawuda di Uri pye: «Ta kulo ni be mu ya yiri nime we? Jaha na mu di ya ta she puga-e do?»

A Uri di Dawuda pye: «Karijèege jɔmèe li keshi wu fara Izirayeli kashen keje ke, ni Zhuda kashen keje ki na, pee wa shuun fàya buguloo ni. Ne kafɔ Zhouabu ni kashen jɔnjɔfee pu wa shuun wà kashen ki sige ni, ne ma já she na kaban, di she li, di gba, di shɔn ni na shɔ ni ya? Ne kaa jo na ma yaha jiiifèere ni, ne kunni wa da já lee la pye we.»

A Dawuda di Uri pye: «Uun, ɔɔ tiin naha, m'a nijnaa be pye. Jiga na di na ba ma yaha m'a gaanji.» A Uri di kee cana ki ni ki jimuguro ti pye Zheruzalemu ni. A Dawuda di wu yiri yalige na wu kaban. A wu she li, na gba. A Dawuda di wu gba fo na wu ji sinme na. Ga lee be na, kee piige ki be ni a Uri di she binne shɔn ni saan wu kapyebyii pu ni, wu ya ta she wu kaban we. Jimuguro ti jisɔɔgɔ ki na, a Dawuda di seme wa ka na kan Uri mu wu she gan Zhouabu mu. Dawuda bi yi ka wee seme wu ni na: «She Uri yaha kashen ki fanha tapèheje xuu wu ni, y'i ba

mɔɔri kuri y'i wu yaha wà, kɔnhɔ p'i wu gbo.» Ayiwa, ba Zhouabu ya sɛmɛ wu kalaa wɛ, wu wo kulo li kasɛɛgɛ funɔɔ ni, w'a li cɛ na jo xuu wemu ni kashɛn k'a da ba wɛri gɛ, a wu Uri yaha wà. A kulo li shɛɛn p'i foro to Zhouabu ni wu kashɛn kɛɛɛ ki na. A p'i Dawuda wo kashɛɛmmu p'a ni kashɛn ɲɲɔɔfɛɛ p'i gbo. A ɛti shi shɛn Uri bɛ di xhu. Ba Uri shɔ w'a wu poo wu xhu wu logo wɛ, na wu yamɛɛ su. Ba Yamɛɛ li cabyaa k'a fa wɛ, a Dawuda di tuduro yaha shɛ cɛɛ wu yiri pa wu kaban. A wu wu lɛɛɛ, na ja sɛ wu na. Lemu bɛɛri Dawuda ya pye lɛ kaa lɛ funɔɔ ni gɛ, lɛɛ ya ta taan Tɛhɛnɛ Baa Kile ni wɛ.

Kilɛ ya wu tudunmɔ Natan tun Dawuda mu

(2 Samuweli kuugoo 12:1-9, 13-15, 18-20, 24; 1 Saannaa 1:1)

A Tehene Baa Kilɛ di Natan tun Dawuda mu. A Natan di gari Dawuda feni na she wu pye: «Namaa shuun bye kulo la ni, nigin wa ɲɛ kabɣaa fɔɔ, wu sama ɲɛ labaa fɔɔ. Dubɣaa niɲehemɛɛ ni niɣye niɲehɛye yi bye kabɣaa fɔɔ wu mu. Ga yaaga katii bye labaa fɔɔ wu mu na ye dubyashɔɔ nigin na we. Wu bi lee shɔ na bɔri. A l'i ganha na legi wu kaban ni wu nagoo ni. Wee dubyashɔ wu bi li wee ná wu kaban, na gbuu wu ceegbuu ni. Dubɣa wu bi ɲmunɔɔ wu dodoɲɔ na. Wee dubɣa wu bye wee ná wu mu kanna wu poro pushɔ wi.

Ayiwa, a nabun di ba jé kabɣaa fɔɔ wu mu caɲa ka. Kabɣaa fɔɔ wu ya ta sɔɔ na yatɔɔɔ ka co wu wo niɣye ye kelee wu yatɔɔɣya wu ni di gbo nabun wu mu we. Ga a wu she labaa fɔɔ wu wo dubyashɔ wu co na pa gbo wu nabun wu mu.» Taapile a Dawuda luu di sii yiri fo xuuni wee kabɣaa fɔɔ wu tãan. A wu wakaara Natan pye: «Ne kaa Tehene Baa Kilɛ jii wo wu mege na, ná wemu w'a lee pye ge, wee ni xu w'a yaa. Dubɣa wemu w'a co ge, w'i dubɣaa shishɛere kan wee dubɣa wu tege, bani kakuunɔ w'a pye, wu ya ta pye ɲuɲɔ ɲaarivɔɔ we.» Wee tuun wu ni a Natan di Dawuda pye: «Muye pyaa ki ɲɛ wee ná we.»

A wu nugoo jo sanha na: «Yemu Tehene Baa Kilɛ, Izirayeli wo Kilɛ w'a jo ge, yee yi wa mɛ: «Ne w'a mu tire na pye Izirayeli nagoo pu wo saan. Ne w'a mu shɔ Sɔli na. Ne ma kafɔɔ Sɔli wu puga ki le ma keɲɛ ni, na wu cèè pu kan ma mu. Ne mu teɲɛ Izirayeli ni Zhuda shi wu ɲuɲɔ ni. Yee bye yee ya mu yaa we ge, ne bi da zii la fara yee na. A ɲaha di mu pye mu ya ne Tehene Baa Kilɛ jomɔ pu fanha, na kaa pye lemu ya ta tãan ne ni-i we?»

M'a Eti shi shen Uri gbo ni n̄mɔpara ni, na wu shɔ ɔ na pye ma shɔ. Ta Amɔ shi shɛn pu mu bɛ m'a wu kan p'a gbo wɛ?»

Wee tuun wu ni a Dawuda di Natan pye: «Jurumu nɛ pye, nɛ Tehɛnɛ Baa Kile wu xake ɔ.» A Natan di Dawuda pye: «Tehɛnɛ Baa Kile ya ma jurumu wu yafa ma mu. M'a da xhuu nige wɛ. Ga pya wemu we cee w'a se ma mu ge, wee na ba xhu. Bani le kakuunɔ le ya pye kapuɔ na Tehɛnɛ Baa Kile wo pɛn pu pye p'a Kafɔ tii fanha.» Lee kadugo na a Natan di gari wu kaban.

Ayiwa, Uri shɔ w'a pya wemu se Dawuda mu ge, a Tehɛnɛ Baa Kile di ba wu kpɔn. A pya wu do na yá. Yama pu caɔa gbarashuun wogo ki na, a pya wu xhu. A Dawuda wo kapyebyii p'i fya yi jo na wu mu, bani pu bi puyɛ pyi na: «Na pya wu yaha wu sanha fɔ wu munaa ni wɛ, wɛɛ ya jo ni wu ni wu di ya wɛɛ woyo yi logo funbɛɛre kɛɛ ni wɛ, wɛɛ na já she wu pye dii na pya w'a xu wɛ? Wu na bɔngɔ nɔ wuye na. Ga a Dawuda di li sɛeri na ya wee wo kapyebyii p'a n̄munu-n̄munu puyɛ mu, a wu li ce lee na na pya w'a xu. A wu pu yege na: «Pya w'a xu gɛ?» A p'i wu ɔ shɔ na uum w'a xu. Ayiwa, a Dawuda di yiri jɛɛ ki na, na ɔhɔ wuu, na sinme nugudanga wo pa tire, na fàya yatii le. Lee kadugo na a wu gari Tehɛnɛ Baa Kile wo puɔ tacirige Fàya Puga ki ni, na she wu nuguro sin na wu pele. Kadugo t̄an a wu guri pa wu kaban, na ba jo na pu pa ni yalige ni. A wu diin na li.

Lee kadugo na a Dawuda di wu shɔ Batisheba luu jɛɛ, na shɔn ni wu ni. Ayiwa a wu ba ja wa bɛ se sanha Dawuda mu, a wu wu mege le na Solomani. A Solomani kaa di daan Tehɛnɛ Baa Kile ni.

Ayiwa, Saannaa Dawuda ya pa sii le. Pu ma sii fatɔyɔ taga wu tɔ, ga yee bɛ di da wu wiire xɔ wɛ.

Adonizha funḡo kaa saanra ti keree na

(1 Saannaa kuuro 1:5, 9-10)

Ayiwa, Dawuda shḡ Agiti ya ja wemu se wu mu na Adonizha ge, wee bi wuye peḡe na yu: «Ne wu da ba bye saan we.» A wu shḡnyḡ wotori nigin ni shḡnyḡ ya sha ni namaa keḡe kaguro (50) pee pimu bi toro wu jahagbaa na na fe ge. Caḡa ka Adonizha ya pa dubyaa, ni niye ni nupepinye sinme woyo pye saraga Zoxheleti kagereḡe ki na, kee kemu ki ḡe Eni-Orogeli taan ge. A wu wu ceboronamaa pu beeri yiri saan wu wo nagoo pee, na fara Zhuda wo sipyigboḡ pu beeri na, piimu beeri p'a kapyeḡe pyi saan wu kaban ge. Ga wu ya ta Kile tudunmoḡ Natan, ni Benazha, ni sḡrsii piimu p'a saan wu kaseeḡe pyi ge, ni wu ceborona Solomani yiri we.

Solomani kabanugo sheen wo nibyegee

(1 Saannaa kuuro 1:11-19, 22-35, 38-43, 49; 2:1-4, 10-11)

Wee tuun wu ni a Natan di gari Solomani nu Batisheba yiri, na she wu pye: «Agiti ja Adonizha ya wuye pye saan, na ta wee kafḡo Dawuda ḡe li fiin we, ta mu sanha logo yee ni we? Ayiwa, n'a da ba koo la le ma taan nime, lee na ba yi munahaa ki ḡuḡo wolo ma ni ma ja Solomani wu ni. Tii nime saannaa Dawuda na, m'a she wu pye: «Ne kafḡo saan we, nago muye pyaa k'a kaa ma kapyebyezhḡ wu mu, na ne ja Solomani wu da ba bye saan ma faara, na diin ma saanra tateḡe ki ni we? Ayiwa, Adonizha d'a pye saan we leke na we?» Na ma yaha ma na yu ni saan wu ni, ne be na ba je, na ma ḡo sogi pee jomḡo pu na.»

A Batisheba di she je saan wu feni wu gbaha ki ni. Lee bi saan wu ta w'a sii le, Sunamite sheen Abishagi di ḡe ni wu ni, na wu deede. A Batisheba di she sogolo ḡiḡe ki na, na nuguro sin

saan wu fɛɛ ni. A saan wu jo: «Ƴaha feni m'a Ƴɛ wɛ?» A cee wu wu pye: «Nɛ kafɔɔ, muye pyaa k'a kaa ma baaripyezhɔ wu mu Kafɔɔ Kile Ƴaha taa, na nɛ ja Solomani wu da ba bye saan ma faara, na diin ma saanra tateenge ki ni. Li wii, Adonizha ya wuyɛ pye saan we nime nɛ kafɔɔ saan wu gaa ni. W'a niiye niɛheye, ni nupepinyɛ sinme woyo, ni dubyaa pye saraga, na saan wu jalaa pu beeri yiri yalige ki na, ni saraya Ƴaha shɔɔnriveɛ Abiyatari ni sɔɔsii Ƴuɔɔfɔɔ Zhouabu. Ga wu ya ta ma baaripyɛ Solomani yiri wɛ.»

Na wu yaha wu na yu ni saan wu ni, a Kile tudunmɔɔ Natan di nɔ. A p'i ba yi jo saan wu mu na: «Kile tudunmɔɔ Natan w'a pa!» A wu she yere saan wu Ƴahagbaa na, na sogolo wu fɛɛ ni, na Ƴaha ke buri Ƴiɛ ki na, na jo: «Na kafɔɔ saan we, ta muye pyaa k'a te tuduro te kan na Adonizha w'a da ba diin ma saanra koro li na, wu da saanra ti pyi ma tege ya?» Bani w'a tigi niɳaa Eni-Orogeli ni, na niiye, nupepinyɛ sinme woyo ni dubyaa niɛhemɛɛ pye saraga, na saan wu jalaa pu beeri yiri, ni sɔɔsii Ƴuɔɔfɛɛ pee, ni saraya Ƴaha shɔɔnriveɛ Abiyatari. Pu wa na li, na gbuu ni wu ni shiizhan, na yu: «Kile wu shi kan saannaa Adonizha mu!» Ga nɛ wemu wu Ƴɛ ma kapyɛbye wu ge, pu ya ta nɛ yiri wɛ, p'i wa saraya Ƴaha shɔɔnriveɛ Sadɔki bɛ yiri wɛ. Pu wa Yewoyada ja Benayawu yiri wɛ, p'i wa ma kapyɛbye Solomani bɛ yiri wɛ. Ta nɛ kafɔɔ saan wuyɛ pyaa ki ni le kaa le ya foro can can na? Wemu wu da ba diin ma faara saanra tateenge ki ni ma kadugo na ge, fo niɳaa mu sanha weefɔɔ she ma kapyɛbye wu na wɛ.»

Wee tuun wu ni a Dawuda di gaa na jo: «Na Tehɛnɛ Baa Kile Ƴii wo wu yaha, wee wemu w'a nɛ yeege na cɔɔɔmɔɔ keree ki beeri ni ge, nɛ Ƴɔmɛɛ lemu lɔ ma mu, Tehɛnɛ Baa Kile, Izirayeli wo Kile wu mɛge na, jo nakaara baa, ma ja Solomani wu da ba nɛ faa saanra ti na, wu diin saanra koro li ni ge, n'a da lee Ƴɔ fa

nijaa.» A Batisheba di she nuguro sin saan wu fɛɛ ni, na jaha ke buri niɲe na, na jo: «Na kafɔɔ, saannaa Dawuda, Kile wu ɲemɔɔ kan ma mu.»

Lee kadugo na a saannaa Dawuda di jo: «Yi saraya jaha shɔɔnrivee Sadɔki ni Kile tudunmɔɔ Natan ni Yewoyada ja Benazha yiri pa na yiri naha.» A p'i ba na ba yere saan wu jahagbaa na. A saan wu jo: «Yi na kapyeyii pu beeri yiri pinne, y'i na ja Solomani durogo naye pyaa wo shɔngɔ kafanɔ ki na, y'i she ni wu ni Giyɔn lɔhɔ ki ɲɔ ki na. Pu bu she ɲɔ wà, saraya jaha shɔɔnrivee Sadɔki ni Kile tudunmɔɔ Natan na zhe wu tire, na wu pye Izirayeli wo saan. Lee bu bye, yi na maa li wi na ganha na yu ni mujuugbɔɔ ni na: «Saannaa Solomani Kile wu ɲemɔɔ da ma mu!» Lee kadugo na, y'i daha wu feni, y'i ba

wu teŋe na saanra koro li na yi wu pye saan na tege. Bani wee ne shoonri lo wee di bye Izirayeli nagoo ni Zhuda nagoo pu wo saan we».

Wee tuun wu ni a p'i Solomani durogo saan wuye pyaa wo shongɔ kafaŋa ki na. A saraya jaha shoonrivee Sadoki ni Kile tudunmɔɔ Natan ni Yewoyada ja Benazha ni Kireti sipyii ni Peleti sipyii piimu pu je saan wu wo kaseege pyevee pu ge, a pee di binne kari ni wu ni Giyon wo loho ki no na. A saraya jaha shoonrivee Sadoki di sinme yene li lo yeege faya puga ki ni, na Solomani tire. A p'i maa li wi, a sipyiire ti beeri di ganha na xhuulo na yu: «Kile wu jemɔɔ kan saannaa Solomani mu!» A sipyiire ti beeri di guu taha wu feni, a p'i ganha na sibeŋee wi, na sirani fundangboho keŋe ni fo na jine ki pye ki na jele pu fundanga ki keŋe ni.

Ayiwa, Adonizha ni wu tahamanchoomɔɔ p'a pa li xo tuun wemu ni ge, a p'i pee tunmɔ pu logo. Ba Zhouabu ya pa maa li mee li logo we, na jo ni mujuugboɔ ni na: «Jaha wo tunmɔ ni fundanga mujonɔɔ k'a foro me kanha ki ni we?» Na wu yaha pee jomɔ pu na, a saraya jaha shoonrivee Abiyatari ja Zhonatan di no. A Adonizha di wu pye: «Jé, bani ma je see sipya. Fundanga jomɔ ni m'a pa.» Ga a Zhonatan di Adonizha no sho na: «Bada! Pe je fundanga jomɔ we, bani wu kafɔɔ, saannaa Dawuda ya Solomani teŋe na pye saan.»

Wee tuun wu ni a Adonizha wo tahamanchoomɔɔ pu beeri jaalaa di gon, a pu beeri di jaaga, a wa beeri di ganha na se wu jii xuu ni.

Ba Dawuda caxhugo ya teŋe we, a wu te tuduro te jo wu ja Solomani mu na: «N'a da zhe jine ki sipyii pu beeri wo tasege ki ni. Ma luu li waha, m'a bye ná. Ma da ma Kafɔɔ Kile wu pele, m'a Kile nomee co ni nomee feere ni ma da paari wu korogoo ki

ni, m'a wu saliya we ni wu tuduro ti co, ma da wu kaṛṛwuuḡoo kee ni wu kalaa wu koo ṛaari, yee yemu y'a ka Musa wo saliya wu ni ge. Lee na ma kapyegee ki na ba ṛṛ ma bu she xuu beeri ni. Kafṛ ya jomṛ pemu jo ne shizhaa na ge, wu na ba lee pye na li ṛṛ fa. W'a ne pye na, ne jalaa ba puye kaseri na ṛaarigana ce, pu ba ṛaari ne ṛaha taan ni ṛṛmee feere, ni pu zṛṛṛ pu beeri, ni pu munahaa ki beeri ni, na ne nagoo na ba diin Izirayeli nagoo pu wo saanra koro li na tuun beeri ni.

Ayiwa, a Dawuda di xhu. A p'i wu le wuyee pyaa wo kulo li ni. Yee kelee shishere Dawuda ya pye saanra ti na Izirayeli nagoo pu ṛṛṛ ni. W'a yee gbarashuun pye Xheburṛn ni, na yee kelee taanri ni taanri pye Zheruzalemu ni.

Imprimerie ANTBA

Pii semεε pii tuuyɔ ya y'a wá yiyε na,
na yi pinne yeege shiizhan na pye
semε kuugo nigin.

Pee pu wa mε:

Kile w'a Koŋɔ yàa

Adama ni Awa

Nuxhun ni kɔɔgbɔhɔ ki keree

Ibirayima wo keree

Yakuba wo keree

Yusufu wo keree

Musa wo keree

Wuruti wo keree

Saannaa Dawuda wo keree

Kile tudunmɔɔ Eli wo keree

Kile tudunmɔɔ Zhonasi wo keree

Kile tudunmɔɔ Dapɛli wo keree